

Dokumenat o osnivanju katedre za nastavu pomorstva i trgovine u Dubrovniku krajem XVIII stoljeća

Drugi uspon dubrovačke pomorske trgovine od sredine XVIII stoljeća do ulaska francuske vojske u Dubrovnik (1806. g.) potpuno je preobrazio gospodarski i društveni život starog Dubrovnika, povrativši mu **donekle prosperitet i bogatstvo** postignuto tokom XVI stoljeća. Sredinom XVIII stoljeća Dubrovnik je imao oko 110 brodova, a krajem istog stoljeća taj se broj popeo na oko 280 duge i velike obalne plovidbe, pored velikog broja brodova male obalne plovidbe.

Kao posljedica povoljnih ekonomsko-političkih prilika u Dubrovniku se tokom druge polovine XVIII stoljeća razvila svestrana težnja za napretkom i prosvjetom. Nakon obnove Kolegija (1777. g.), osnutka prve tiskare (1783. g.) poduzete su mjere za obnovu kazališta i organizaciju muzičke, likovne i pomorsko-trgovačke nastave. Pored toga vodi se briga i o nižoj nastavi na području Republike, a daroviti se pojedinci šalju u inozemstvo na različite nauke (medicinu, slikarstvo, učenje jezika i sl.). Tom se prilikom osniva u Dubrovniku i Pravnička škola koja je djelovala od 1794. g. sve do ukinuća Republike (1808. g.), a u kojoj su dubrovački građani proučavali osnove prava pripremajući se za rad u Tajništvu, objema Kancelarijama (civilnoj i kriminalnoj), kao i u raznim drugim uređima Dubrovačke republike.

Vrsni i u svijetu poznati dubrovački pomorci tokom nekoliko stoljeća sticali su svoje prvo znanje o pomorstvu od privatnih učitelja, koji su bili većinom isluženi dugogodišnji kapetani i pomorci. Oni su držali svoje privatne škole, povremene ili stalne tečajeve

davajući instrukcije mladim pomorcima. Među dubrovačkim pomorcima bilo je pored moreplovaca-praktičara i vrlo obrazovanih ljudi, teoretski veoma spremnih koji su napisali niz različitih djela potrebnih i korisnih pomorcima. Razvoj i veliki uspon dubrovačkog pomorstva, kao i opći napredak pomorsko-trgovačke znanosti krajem XVIII stoljeća naveli su dubrovačku vladu da poduzme određene korake za bolje i redovnije školovanje svojih pomorskih kadrova.

Istražujući arhivske dokumente dubrovačkog Historijskog arhiva našao sam u seriji Uvjerenje i svjedočanstva (»Fides et attestata«, sv. 7., str. 186) potvrdu izdanu 13. VII 1793. g. od strane dubrovačke vlade (Kneza i vijećnika) kojom se utvrđuje da je Senat Dubrovačke republike odlučio da osnuje u Dubrovniku katedru za nastavu, odnosno podučavanje pomorstva i trgovine. Kao razlog osnivanja ove katedre Senat navodi u prvom redu činjenicu da se veliki broj mladića iz Dubrovnika zapošljava na dubrovačkim brodovima koji plove izvan Jadrana. Pored ove činjenice Senat je uzeo u obzir i neophodnu potrebu da dubrovački pomorci upoznaju osnovne pojmove i principe pomorstva i pomorskih pravila ne samo radi svoje životne sigurnosti već i radi čuvanja vlastitih i tuđih interesa na brodovima pod dubrovačkom zastavom. Za nastavnika ovih predmeta dubrovačka je vlada imenovala Dubrovčanina F. Adriana, redovnika koji je živio u Livornu i koji je bio poznat pa svojoj uče-

nosti i ugledu, dodijelivši mu naslov javnog lektora (nastavnika) pomorstva i trgovine («Pubblico Lettore di Nautica e Comercio») u Dubrovniku sa svim poštima i povlasticama koje pripadaju tom položaju. Tom prilikom vlada izražava nadu da će zalaganjem i pažnjom F. Adriana dubrovačka omladina imati obilne i vidljive koristi.

Tražeci podatke o spomenutom F. Adrianu našao sam u nekrologu redovnika Male braće u Dubrovniku, sastavljenom od P. B. Rode («Necrologium fratrum minorum de observantia, Provinciae S. Francisci Ragusii», 1914. — Biblioteka samostana Male braće u Dubrovniku) podatak o Dubrovčaninu F. Adrianu Kotorašu, redovniku Male braće koji je rođen 1757. g. Prema arhivskim dokumentima obitelj Kotoraš iz koje potječe ovaj redovnik spominje se i ranije u Dubrovniku, a posebno od sredine XVIII stoljeća. Spomenuti je F. Adriano studirao filozofiju u Livornu, a budući da je veliki broj dubrovačkih brodova dolazio u tu luku, naročito tokom druge polovine XVIII stoljeća, ovaj je Dubrovčanin dugi niz godina veoma pohvalno i uspješno podučavao u aritmetici i plovidbi pomorce sa tih brodova («Nautas quoque arithmetica et navigationis arte laudabiliter informabat»). Nema sumnje da se ovdje radi o istoj osobi i to baš o F. Adrianu kojeg je dubrovačka vlada imenovala (1793. g.) za javnog nastavnika pomorstva i trgovine u Dubrovniku. U nekrologu se također navodi da se imenovani vratio u Dubrovnik 1799. g., ali se ne spominje njegov dolazak 1793. g., ili koju godinu kasnije, kad je imenovan nastavnikom u Dubrovniku, iz čega bi se moglo zaključiti da nije tom prilikom došao u Dubrovnik i preuzeo ponudenu mu katedru. Poslije spomenutog povratka u Dubrovnik (1799. g.) bio je radi svojih ideja, koje nisu bile u saglasnosti sa mišljenjem crkve i vlade u Dubrovniku, za nekoliko mjeseci upućen na boravak u samostan na dubrovački otočić Daksu. Poslije izvjesnog vremena, prešavši iz redovničke u svećeničku službu, F. Adriano se ponovo vraća u Livorno gdje relativno mlad, u 49. godini života, umro od izljevica krvi (1806. g.). Toliko je poznato o ovom Dubrovčaninu kojeg je dubrovačka vlada odredila da preuzme spomenutu katedru u Dubrovniku.

Iako iz arhivskih dokumenata nismo mogli utvrditi da li je »javna katedra za pomorstvo i trgovinu« osnovana 1793. g. u Dubrovniku i započela sa radom, smatram da je bilo vrijedno zabilježiti ovaj podatak koji doprinosi boljem upoznavanju pomorskog obrazovanja u starom Dubrovniku.

Dr Ilija MITIĆ

***

Literatura:

- 1) Ž. Muljačić, Dubrovačka »Pravnička škola« (1794 — 1808), Beritićev zbornik, Dubrovnik, 1960. g.
- 2) A. Marinović, O pomorskom školstvu Dubrovačke republike, Zbornik Više pomorske škole u Kotoru, br. 1., 1974. g.
- 3) Z. Šundrica, O školskim prilikama na teritoriju Dubrovačke republike u XVIII vijeku, Anali Hist. Instituta JAZU., god. X—XI, Dubrovnik, 1966. g.
- 4) J. Luetić, Pomorac i diplomat Ivan Kaznačić s osvrtom na dubrovačko pomorstvo 18. i poč. 19. st., Grada za pomorsku povijest Dubrovnika, knj. 1., Dubrovnik, 1954. g.
- 5) M. Deanović, Naš prvi pomorski pisac Dubrovčanin Nikola Sagroević (Sagri), Dubrovačko pomorstvo, Dubrovnik, 1952. g.

L. Rettore ed i Consig. della Rep. di Ragusa

Esservando noi quanto gran numero de' Giovani dello Stato nostro s'impiegano nella Navigazione fuori Golfo; e riflettendo per ciò quanto necessario sia ad essi l'apprendere con giusti principj e regola la Nautica. per sicurezza delle proprie vite non meno che per garanzia dei loro e degli altrui interessi; ha l'Eccl. Senato stabilito di erigere in questa Città una Cattedra della sud. scienza. Ad occupare per tanto degnamente la detta Cattedra abbiamo preso in considerazione e la Dottrina e l'esemplarità del Nro Rendo Pri. F. Adriano da Ragusa de' Minori Observanti abitante attualmente nel Convento della Madonna della Città di Livorno, e fatto il tutto presente al detto Eccl. Conf., gli ha il medesimo conferito il grado di Pub. Lettore di Nautica e Comercio in questa Città con tutti gli onori e prerogative annesse ad un tal grado. Avvedendo, che dall'attenzione sua e zelo sarà di riportare la gioventù nostra i più copiosi frutti di i più rimarchevoli vantaggi. In Quorum J. die xij. Mensis Julii 1793. —

Dokumenat iz 1793. g. o oshivanju "javne katedre za nautiku i trgovinu" u Dubrovniku.